

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

ПІДРУЧНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

ПІДРУЧНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний політехнічний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ
РОЗВИТОК
ПІДПРИЄМСТВА

підручник для студентів вищих навчальних закладів

Одеса

2016

УДК 658.589
ББК 65.01я73
Ф 348

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського національного політехнічного університету від 27.10.2015 №2.*

Рецензенти:

Бажал Ю. М. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри економічної теорії Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
Харічков С. К. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри менеджменту Одеського національного політехнічного університету;
Барський Ю. М. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського університету ім. Л. Українки.

Федулова Любов Іванівна

Ф 348 Інноваційний розвиток підприємства : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Федулова, Е. М. Забарна, С. В. Філіппова. – Одеса, ОНПУ: Бондаренко М. О., 2016. – 700 с.

ISBN 978-617-7424-04-7

Розкрито сутність, визначено передумови та рівні інноваційного розвитку економічних систем. Охарактеризовано особливості інноваційного розвитку підприємства, принципи формування інноваційної системи підприємства та його інноваційного потенціалу. Запропоновано систему управління інноваційним розвитком підприємства з врахуванням світових тенденцій; показано взаємозв'язок інноваційної стратегії та стратегії інноваційного розвитку на мікрорівні. Визначено та обґрунтовано напрями інноваційного розвитку, механізми його здійснення та забезпечення, інструменти реалізації інноваційних програм та проєктів. Запропоновано методичний інструментарій оцінки ефективності та результативності інноваційного розвитку підприємства.

Для викладачів, студентів, магістрів, аспірантів вищих навчальних закладів.

УДК 658.589
ББК 65.01я73

ISBN 978-617-7424-04-7

© Федулова Л. І., Забарна Е. М., Філіппова С. В., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
ТЕМА 1. ІННОВАЦІЇ І ЦИКЛІЧНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	13
1.1. Сутність інновацій та їхня роль в економічній системі	15
1.2. Інновації і конкурентоспроможність	19
1.3. Циклічний характер економічних процесів та зміна технологічних укладів	22
1.4. Технологічна динаміка	35
1.5. Інноваційна модель розвитку економіки	45
1.6. Інноваційна функція держави	53
Контрольні запитання	64
Список рекомендованих джерел	65
ТЕМА 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	67
2.1. Сутність теорій економічного зростання	69
2.2. Еволюція теорії інноваційного розвитку	73
2.3. Інноватика як наука й практика інноваційної діяльності	80
2.4. Кластерна концепція	82
2.5. Концепція відкритих інновацій	88
2.6. Концепція економіки знань	91
2.7. Креативна економіка	95

2.8. Концепція потрійної спіралі.....	97
2.9. Концепція інноваційної екосистеми	99
2.10. Новітні теорії інноваційного розвитку	103
Контрольні запитання.....	107
Список рекомендованої літератури.....	108
ТЕМА 3. КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	111
3.1. Інновації	113
3.2. Інвестиції.....	125
3.3. Інноваційна активність й інноваційна сприйнятливість	129
3.4. Інноваційний процес.....	134
3.5. Інноваційна діяльність.....	140
3.6. Інноваційний розвиток	144
3.7. Інноваційне підприємництво	150
3.8. Інноваційна інфраструктура.....	157
3.9. Інноваційна культура.....	165
Контрольні запитання.....	167
Список рекомендованих джерел.....	168
ТЕМА 4. СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА..	171
4.1. Економічна сутність інноваційного розвитку.....	173
4.2. Особливості інноваційного розвитку.....	177
4.3. Зарубіжний досвід інноваційного розвитку	186
4.4. Стан та проблеми розвитку підприємств на інноваційній основі в Україні	191
Контрольні запитання.....	206
Список рекомендованих джерел.....	206
ТЕМА 5. ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ПІДПРИЄМСТВА.....	209
5.1. Поняття інноваційної системи	211
5.2. Типи інноваційних систем	213
5.3. Еволюція підприємства як об'єкта господарювання	225
5.4. Інноваційна система підприємства.....	228

Контрольні запитання.....	239
Список рекомендованих джерел	239
ТЕМА 6. ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА.....	241
6.1. Система потенціалів підприємства	243
6.2. Сутність інноваційного потенціалу та його особливості.....	247
6.3. Структурно-елементний склад інноваційного потенціалу підприємства.....	248
6.4. Ключова роль інтелектуального потенціалу	253
6.5. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства	262
Контрольні запитання.....	268
Список рекомендованих джерел	268
ТЕМА 7. БІЗНЕС-МОДЕЛІ ТА СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	271
7.1. Сутність бізнес-процесів та бізнес-моделей	273
7.2. Взаємозв'язок бізнес-моделювання із стратегуванням.....	286
7.3. Світові тенденції розвитку інноваційних стратегій компаній	289
7.4. Класифікація інноваційних стратегій	298
7.5. Оцінка ефективності інноваційної стратегії	308
7.6. Особливості стратегії інноваційного розвитку підприємства.....	311
7.7. Вибір пріоритетних напрямів стратегії інноваційного розвитку..	318
7.8. Алгоритм розробки стратегії інноваційного розвитку.....	325
7.9. Маркетинговий підхід до формування стратегії інноваційного розвитку.....	333
7.10. Стратегічне планування інноваційного розвитку.....	344
7.11. Прогнозування інноваційного розвитку	366
7.12. Взаємозв'язок стратегії і політики інноваційного розвитку підприємства.....	397
Контрольні запитання.....	407
Список рекомендованих джерел	408

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	411
8.1. Сутність управління інноваційним розвитком підприємства	413
8.2. Система управління інноваційним розвитком підприємства	419
8.3. Стратегічне та оперативне управління інноваційними розвитком підприємства	422
8.4. Організаційна структура управління інноваційним розвитком підприємства	426
8.5. Механізми та інструменти управління інноваційним розвитком підприємства	445
8.6. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком	456
8.7. Мережевий механізм управління інноваційним розвитком підприємства	461
8.8. Вибір та обґрунтування методів і прийомів управління інноваційним розвитком	475
8.9. Програми інноваційного розвитку	479
8.10. Проектний менеджмент	486
Контрольні запитання	502
Список рекомендованих джерел	503
ТЕМА 9. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	505
9.1. Загальні підходи до забезпечення інноваційного розвитку підприємств	507
9.2. Організаційне забезпечення	510
9.3. Правове забезпечення ІРП	513
9.4. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку підприємств.	518
9.5. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства	527
9.6. Інфраструктурне забезпечення	546

9.7. Інформаційне забезпечення та моніторинг інноваційного розвитку підприємства.....	553
9.8. Інноваційний аудит.....	568
9.9. Контролінг інноваційної діяльності.....	572
9.10. Кадрове забезпечення.....	578
9.11. Система матеріального стимулювання й відповідальності працівників.....	590
9.12. Захист інтелектуальної власності.....	598
9.13. Управління інноваційними ризиками.....	611
Контрольні запитання.....	621
Список рекомендованих джерел.....	622
ТЕМА 10. ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	627
10.1. Сутність ефективності та результативності.....	629
10.2. Методичні підходи до вимірювання рівня інноваційного розвитку та чинників його формування.....	632
10.3. Показники інноваційного розвитку (метрика інновацій).....	638
10.4. Ефективність інноваційної діяльності підприємства.....	646
10.5. Оцінка результативності інноваційної політики.....	655
10.6. Оцінка ефективності та результативності інноваційного розвитку.....	664
Контрольні запитання.....	671
Список рекомендованих джерел.....	672
ГЛОСАРІЙ.....	675

ПЕРЕДМОВА

Сучасний економічний розвиток змінює економічну поведінку суб'єктів господарювання. Інтереси компаній, пов'язані з інноваційною активністю, особливо в довгостроковому періоді, зосереджуються на підвищенні конкурентоспроможності, оновленні виробництва, забезпеченні фінансової стабільності з метою зниження ділового ризику. Саме інноваційна активність сприяє успіхам компанії в сучасному глобалізованому світі.

На початку XXI-го століття найбільш змістовну оцінку новим тенденціям суспільного розвитку дає така категорія як інноваційний розвиток. Вона найбільш повно характеризує усі процеси сучасного етапу існування суспільства (економічні, політичні, соціальні й інші) і пов'язує їх у єдине ціле. Посилення ролі інновацій у сучасних умовах визначає активізацію інноваційної діяльності підприємств на основі підвищення ефективності виробництва, здійснення перспективних науково-дослідних розробок і реалізації інноваційних програм та проектів. Зазначене вимагає управління інноваційним розвитком первинних ланок усіх сфер і секторів національного господарства.

Інноваційний розвиток на рівні підприємства – це соціально-економічний процес, метою якого є формування інноваційної системи, спроможної до збільшення інноваційного потенціалу і його реалізації шляхом організації високотехнологічних виробництв та надання наукомістких послуг, започаткованих на використанні інтелектуальної праці й продуктів, що

створюють високу додану вартість. Звідси, актуальним постає завдання розробки та упровадження механізму управління інноваційним розвитком підприємства як сукупності методів і засобів впливу на інноваційні процеси, започаткованих на формуванні інноваційного потенціалу і його перетворенні в інноваційний капітал в умовах розвитку інтеграційних процесів взаємодії економічних суб'єктів. Зазначене вимагає вироблення відповідної послідовності дій, розробки та реалізації стратегії інноваційного розвитку, методів та інструментів інноваційної політики, здійснення оцінки ефективності інноваційного процесу у контексті реалізації передумов інноваційної моделі розвитку.

Розгляду та усвідомленню основних положень теорії інноваційного розвитку і практики формування інноваційного типу розвитку підприємства, вибору та застосування методичного інструментарію оцінки інноваційної діяльності присвячено даний підручник.

Підручник підготовлено на основі навчальної дисципліни "Інноваційний розвиток підприємства", що передбачає освоєння студентами теоретико-методологічних та прикладних знань для подальшої їхньої реалізації у сфері управління різними видами господарської діяльності. Серед основних завдань - формування у студентів теоретичного знання щодо інноваційності та інноваційного розвитку підприємства, розуміння особливостей механізмів та інструментів забезпечення стратегічного управління інноваційним процесом та вироблення навичок економічної оцінки ефективності та результативності інноваційної діяльності, здатностей застосовувати інструментальні засоби управління інноваційними бізнес-моделями, оцінки інновацій та інноваційного розвитку.

При підготовці матеріалів підручника використовувався досвід, практика передових компаній європейських країн, норми та положення інноваційної політики країн ЄС, що дозволить сформувати спеціальні професійні компетенції, серед яких: здатність аналізувати та оцінювати соціально-економічні процеси, що мають місце в суспільстві й прогнозувати

їх розвиток на інноваційній основі; вміння ініціювати та формулювати нові ідеї, обґрунтовувати мету та завдання інноваційної діяльності, обирати необхідні ресурси для їх реалізації; вміння організовувати та оцінювати інноваційний процес в організації, здійснювати моніторинг інноваційного розвитку підприємства.

Навчальне видання

Федулова Л. І.
Забарна Е.М.
Філіппова С.В.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Підручник для студентів вищих навчальних закладів

Технічний редактор і дизайн обкладинки В. Ю Філіппов

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 09.06.2016 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 40,69. Наклад 300 прим.
Зам. № 0909/2.

Надруковано з готового оригінал-макету у друкарні «Апрель»
ФОП Бондаренко М. О.
65045, м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60
тел.: +38 0482 35 79 76
www.aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.